

Israelietisch Weekblad

UITGAVE: JOACHIMSTHAL'S BOEKHANDEL, UITGEVERS- EN DRUKKERIJBEDRIJF N.V. - KEIZERSGRACHT 382 - TELEFOON 35584 - AMSTERDAM-C.

על קדוש השם

Om de Heiliging van Gods Naam

EEN beschouwing over de centrale begrippen van de Joodsche religie zal aan de idee van *Kiddoesj ha-Sjeem* zeker niet mogen voorbijgaan. Deze term, in de gebruikelijke vertaling Heiliging van Gods Naam is niet ontkomen aan een vervlakking. Teneinde hem in zijn volle betekenis te verstaan, is een bezinning noodig op de oorsprong en de ontwikkeling van dit begrip in de geschiedenis van het Joodsche denken.

Een dergelijke bezinning wordt bemoeilijkt door een omstandigheid, waarvan men zich al te vaak geen rekenschap geeft, nl. dat termen en begrippen uit het Bijbelsche Hebreeuwsch in een vertaling niet anders dan onzuiver kunnen worden weergegeven. Wie het Hebreeuwsche *Kadosj* vertaalt met: Heilig, roept daarmee in de Nederlandsche en in elke andere taal associaties op, niet overeenkomend met die, welke aan het oorspronkelijke Hebreeuwsche woord voor den vroegeren gebruiker verbonden waren. Bij Heilig denken wij onwillekeurig aan een sfeer van wijding en reinheid, soms bijna van teederheid. Naar de in het Hebreeuwsche *Kadosj* gelegen betekenis wijst ons de weg, de samenhang waarin dit woord telkens in de Bijbel voorkomt, speciaal daar waar sprake is van God. Daar luidt het in één der psalmen: Zij prijzen Uw Naam, Die groot en vreeswekkend is, Die *Kadosj* moet heeten. En in de profetische boeteprediking, in een van de laatste in het boek Jesajah opgenomen hoofdstukken, luidt het: Want aldus spreekt de Hooge en Verhevene. Die in der Eeuwigheid troont, en Wiens Naam *Kadosj* is, „Als Verhevene en *Kadosj* troon Ik maar ook met den deemoedige en nederige". Reeds uit deze weinige voorbeelden wordt duidelijk, dat bij *Kadosj* gedacht is, aan het volmaakte Andere-dan-al-het-aardsche, de verheven en ongenaakbare Almacht van God. Het is geen wonder, dat juist bij den profeet Jesajah, die meer wellicht dan eenig ander verkondiger is van Gods stralende Grootheid en Majesteit tegenover den kleinen nietigen mensch, het begrip *Kadosj* *Jisraël*, God, Die Zijn Almacht in Israël openbaart, zoo zeer in het middelpunt staat. Met klassieke duidelijkheid is dat uitgedrukt in den tekst: En de Heer van het Al toont zich verheven door het Gericht en God, die *Kadosj* is toont Zijn *Kedoesjah* in Gerechtigheid.

De eigenlijke grondslag echter voor de ontwikkeling van het begrip *Kiddoesj ha-Sjeem* wordt — en dit is geen toeval — gelegd door den profeet der ballingschap Ezechiël, zoo bv. wanneer hij zegt: Ik toon Mijn Grootheid en dat Ik *Kadosj* ben en Ik openbaar Mij aan vele volkeren. Op deze plaats, die in en buiten

Ezechiël meerdere parallellen vindt, treft ons naast de karakteristieke nevenschikking van de termen: Groot en *Kadosj*, die ons na het bovenstaande niet verrast, een voor de ontplooiing van het *Kadosj*-begrip zeer wezenlijk element. Hier is sprake van de Majesteit en de Grootheid van God, zooals die zich openbaart naar buiten toe voor de niet-Joodsche volkeren. In een dergelijke samenhang vinden we juist bij Ezechiël nu ook de verbinding *Kiddoesj ha-Sjeem* waar hij zegt: Ik wil de luister toonen van Mijn groote Naam, die gij ontwijdt hebt onder de volkeren — doordat men van U zeide: Het volk des Heeren zijn deze en toch werden zij verdreven uit Zijn land. Dit is de bijbelsche en oorspronkelijke zin van *Kiddoesj ha-Sjeem*: God toont Zijn Grootheid, daar waar deze in gevaar is gebracht of schijnt te zijn gebracht in het oordeel der heidensche, niet-Joodsche wereld. Er moet de nadruk op worden gelegd, dat in deze oorspronkelijke zint God-Zelf altijd het onderwerp is van de Heiliging van Zijn Naam. Zoo ook in het hartstochtelijk gebed, dat wij lezen in het Wijsheidsboek van Ben Sira: Oefen o God Uw strafge-

richt uit over de volkeren; toon U door ons als *Kadosj* tegenover hen, gelijk Gij door hen Uw Grootheid getoond hebt tegenover ons, opdat zij ervaren, gelijk ook wij het weten, dat er geen God is buiten U, o Heer. De gedachtenwereld van bepaalde oude Midrasjiem ligt volkomen in het verlengde van deze voorstellingen; om ons te bepalen tot het citeeren van één enkel voorbeeld moge hier een plaats uit Sifree worden vermeld, waar het luidt: De Heilige geloofd zij Hij verrichtte wonderen en machtige daden om Zijn Heilige Naam te heiligen onder de volkeren. Hij bracht de tien rampen over Pharao en Egypte alleen omdat zij de grootheid van Zijn Heilige Naam niet erkend hadden in de wereld. Hiermee is de oude voorstelling van *Kiddoesj ha-Sjeem* voldoende omschreven: Het is God, Die eerbied en erkenning afdwingt voor Zijn Grootheid in de wereld, door Zijn machtige daden, met name door Zijn ingrijpen in de geschiedenis van Israël. Daardoor wordt de Majesteit en de luister zichtbaar van Groote Naam; *Jitgaddal we-Jitkaddasj Sjeem* Rabba!

De volgende phase in de ontwikkeling van het hier besproken begrip brengt nu een zeer merkwaardige overgang en wel doordat het subject van God verlegd wordt naar de menschenwereld. Het is niet langer God-Zelf, die Zijn Grootheid toont, het is de mensch en wel de mensch uit Israël. Deze overgang hangt samen met

de kentering in het lot van het Joodsche volk. Door het Galoeth waren de Joden overal tot een minderheid geworden, vernederd en geminacht. In deze vernedering en minachting deelde het Godsgeloof, de God der Joden: De godsdienst van een zoo rampzalig volk kon naar de antieke opvatting nimmer de ware zijn en het Christendom liet niet na deze opvatting te gaan verbreiden met alle kracht en nadruk, waartoe zijn nieuw verworven machtsmiddelen het in staat stelden. In de ongeschokte maar aangevochten geloofsovertuiging van den Jood treedt een nieuwe trek op: De diepe behoefte de Joodsche godsdienst te rehabiliteeren en in al zijn glorie te rechtvaardigen in de oogen van de wereld. De Jood, die door de adel zijner gezindheid en de onkreukbaarheid van zijn optreden geprezen werd ook in de vijandige, niet-Joodsche omgeving droeg daardoor bij tot de half onwillige erkenning: De grondslagen van hun geloof zijn louter deugd, groot moet hun God zijn! Zoo werd *Kiddoesj ha-Sjeem*: De niet-Joodsche wereld een besef bijbrengen van de verhevenheid van God en het Jodendom. Een fraaie en stoutmoedige formuleering vindt deze idee in de uitspraak van Rabbi Simon ben Jochai, volgens welke het Bijbelwoord: Gij zijt Mijn getuigen en Ik ben God, moet worden verklaard: Zoolang gij Mijn getuigen zijt, ben Ik God; wanneer gij niet meer Mijn getuigen zijt, houd Ik op God te zijn. Op grond van het vorenstaande is het begrijpelijk, dat een der meest competente niet-Joodsche kenners der Joodsche geloofswereld de *Kiddoesj ha-Sjeem* kon noemen: the supreme principle and motive of moral conduct in Judaism.

Nadat de *Kiddoesj ha-Sjeem* door de hier geschetste ontwikkeling geworden is tot het getuigen voor de Grootheid van God en het Jodendom voor het forum eener vijandige wereld, bereikt zij haar hoogste ontplooiing in de derde phase, die van het martelaarschap. Immers, er is geen indrukwekkender en overtuigender belijdenis denkbaar voor het Jodendom dan metterdaad te toonen, dat het leven geen zin en geen waarde meer heeft wanneer men levensinhoud en levensidealen van het Jodendom zou moeten prijs geven. En dat is het wat de lange stoet van martelaren heeft gedaan, telkens wanneer zij — voor de keuze gesteld — brandstapel, slachting of verdrinking verkozen boven de verzaking van het voorvaderlijk geloof. In deze betekenis, — die reeds in Midrasjiem voorkomt — wordt *Kiddoesj ha-Sjeem* tot de diepste achtergrond en het verhevenste ideaal van de geschiedenis der Joodsche middeleeuwen. Er ontstaat een lofspreuk voor den martelaar: Geprezen zijt Gij, eeuwige God, Koning der Wereld, Die ons door Zijne Geboden geheiligd heeft en ons heeft opgelegd, Zijn Naam te heiligen. En in het aan Jozef Karo toegeschreven mystische dagboek, *Maggied Meesjariem*, is één van de drie hoogste levenswensen van den auteur, dat het hem vergund moge zijn, te sterven 'Al *Kiddoesj Has-*

De „schouwburg” TOCH DICHT

Lofwaardig ingrijpen van den burgemeester

Zooals onze lezers wellicht uit de dagbladpers vernomen hebben, heeft de waarn. burgemeester F. de Boer, besloten om geen vergunning te verlenen voor het bespelen van „den schouwburg”. Hierdoor wordt dus voorkomen dat de gevoelens van velen dagelijks zouden worden gekwetst, doordat frivool amusement op deze plaats zou worden geboden. Dankbaar moet worden vermeld, dat ook de algemeene pers, met name Het Vrije Volk, de Waarheid en Paraat van hun verontwaardiging over het voornemen der exploitanten blijk gaven. De schouwburg blijft voor amusement gesloten.

De burgemeester heeft de meening der burgerij goed gevoeld en de traditie van kiesheid en beschaving voortgezet. Voor dit optreden onze warme hulde.

Gaarne ondersteunen wij het ook van andere zijde geopperde plan om van dit gebouw een museum te maken, om het nageslacht niet onbekend te laten met de gevolgen van nazi-tirannie en willekeur. Wij weten het, maar ook de volgende generaties mogen het nimmer vergeten.

Delftsche slaolie

De waarn. Opperrabbin van de Nederl. Isr. Hoofdsynagoge te 's-Gravenhage maakt bekend dat Delftsche Slaolie Delfia en Delfrite van de Calvé-Delft fabrieken ook zonder speciale *כשר* aanduiding voor ritueel gebruik geoorloofd zijn.

De waarn. Opperrabbin voornoemd, S. RODRIGUES PEREIRA

Aan onze ABONNÉ'S

In verband met de maatregelen betreffende de geldregeling dezer dagen door den Minister van Financiën afgekondigd, stellen wij onze abonné's in de gelegenheid het abonnementsgeld à f 2.50 voor het a.s. kwartaal van 1 Oct. 1945—1 Jan. 1946 thans reeds te voldoen.

Dit kan geschieden per postwissel, per bankrekening (Amsterdamsche Bank, bijkantoor Leidschestraat) of per gem. giro J 472.

De Administratie.

(Vervolg van pag. 1)

jeem, als martelaar voor het geloof. Hier is de Kiddoesj ha-Sjeem niet meer slechts een drijfveer tot zedelijk handelen, maar geworden tot de schoonste vorm van een hartstochtelijk Godsgeloof.

Wel groot is de afstand die onze generatie scheidt van de sublieme hoogte, welke wij getracht hebben in het voorgaande althans aan te duiden. Achter ons ligt de grootste en gruwelijkste slachting van Joden, die de eeuwen van het Joodsche leed hebben gekend. En toch het meest ontstellende van deze catastrofe is niet haar omvang en ook niet het raffinement, waarmee zij werd voorbereid en uitgevoerd, maar het feit, dat bijna elk martelaarschap er vreemd aan moest blijven. Allereerst door een uiterlijke oorzaak: De door het Nazi-regime gegrepen Jood werd niet voor de keuze gesteld zijn overtuiging te belijden of te verloochenen; zijn lot was bepaald door zijn geboorte. Veel fataler echter was de oorzaak gelegen in de innerlijke ontworteling. Minder dan anderhalve eeuw emancipatie en de secularisatie van het moderne denken zijn voldoende geweest om den Jood te vervreemden van wat voor vroegere geslachten geweest was de oerbron van hun bestaan. Men mag er de honderdduizenden slachtoffers met name uit West-Europa niet hard om vallen, wanneer de meesten van hen, waren zij voor een keuze gesteld, zeker het leven zouden hebben verkozen boven een Jodendom, dat niet meer de inhoud ervan vormde. En hierin ligt de diepste tragiek van hun lot. Zij hebben gruwelijk geleden voor een Jodendom, waarvan zij het geluk nimmer hadden kunnen ervaren; hun dood was voor henzelf en voor anderen zinledig geworden. Van hieruit wordt iets zichtbaar van het geweldige probleem waarvoor de resten van het Europeesche Jodendom zich thans gesteld zien: Zal het mogelijk blijken Godsgeloof, zedeleer, dadenleven en toekomstverwachting van het Jodendom opnieuw te maken tot de levensinhoud waarnaar de moderne jonge Jood hunkert? Daar is het Godsgeloof van het Jodendom, waarin Macht en Recht strijden tot hun eindelijke verzoening, daar zijn het sociale bewustzijn en het sociale geweten van de Joodsche ethiek, daar zijn de Joodsche denkbeelden over de verhouding van nationale idealen en universele gezindheid, daar zijn de waarlijk democratische beginselen van het bijbelsche recht en in de ontwikkeling van de Joodsche traditie, daar is de bekoring van de Joodsche symbolen, daar is het pathos waarmee een nimmer falende Messiaansche verwachting al het leed van eeuwen heeft getrotseerd en overwonnen. Veel meer dan men weet en beseft zijn al deze en nog andere elementen van het Joodsche denken geschikt den modernen zoekenden mensch te boeien en te overtuigen. Zullen de geestelijke leiders van het Jodendom — in Europa maar ook en misschien juist daarbuiten — erin slagen voor deze rijke, waarhaast onuitputtelijke stof vormen te vinden, die onder de thans vervreemde resten een fakkel ontsteken van brandende geestdrift? De draagwijdte van de vraag is zoo ontzaglijk groot dat men huivert wanneer men haar stelt. Maar wij mogen vertrouwen, dat de innerlijke waarden van het Jodendom zuiver en diep genoeg zijn om in vernieuwde gestalte te gaan spreken tot een komend geslacht. Dan wacht wellicht aan het begrip Kiddoesj ha-Sjeem in de toekomst weer een levende ontwikkeling en een nieuwe inhoud, die wij nu nog niet kunnen zien, maar die het geluk zal zijn van wie haar zullen mogen beleven.

I. L. SEELIGMANN.

SPINOZA

„Zoo naderen we de Paviljoensgracht en het Heilige Geesthofje, waar Den Haag nog een 17de eeuwsch aspect heeft. De schemer was inmiddels ingetreden, en te midden van de halve kleuren zat de steenen peinzende Spinoza, de eenige overgebleven Jood van de stad. De wijsgeer van de universele liefde Gods hield de wacht in deze verdwaasde tijden. De vijand had niet gewaagd hem aan te randen.”
„Miles” in „Vrij Nederland” van 2 Juni 1945.

In 't vallen van den zoelen voorjaars-
avond,
die zoet bleef geuren, wat er ook ver-
ging,
en elke schamele berooidheid hulde
in 't zacht waas van erbarmen van de
schemering
achter de waanzin der verdwenen
straten,

de wreede leegte waar het Bosch steeds
is geweest,
ligt, waar drie eeuwen nauw een spoor
hebben gelaten,
vredig het Hofje van den Heiligen
Geest.

En op zijn voetstuk peinst, sereen en
ongehavend,
verheven boven puinhoopen en dood,
in 't halve licht der milde zomeravond
Spinoza, d'eenige gebleven Jood

in dit kwartier, waar duizenden der
zijn
bedrijvig-druk bewogen, elk op d'eigen
maat,
— geslachten zag hij komen en ver-
dwijnen —
als een symbool, dat, wat er ook vergaat,

de geest ten leste wint van de materie,
en onvergankelijk zijn Gods liefde en
Gods naam.

— Maar als ik denk aan wie hier nimmer
keeren
van wie ik heb gekend, dan krimp mijn
hart te saam.

Londen, 13 Juni 1945

HENRIETTE BOAS

Joden kijken elkaar aan

MEN behoeft geen groote kenner van de menschelijke ziel te zijn, om te weten, dat het gesproken woord lang niet altijd weergeeft, dat wat bewust en nog meer onbewust in de gedachten van den spreker leeft. De gebaren die het gesproken woord begeleiden, de stijl, het gebruik van een opvallende constructie, maar bovenal de blik, het spel van de oogen, stellen echter vaak de nauwkeurige waarnemer in de gelegenheid om door de oppervlakte van het gezegde door te dringen in de diepte van het onderbewustzijn. Vaak voelt de intelligente hoorder beter dan de spreker uit welke gemeenschap van onderbewust voelen en bewust formuleren de zinnen en de gedachten geboren zijn. De afstand tusschen het geuite woord en het onderbewust gevoelen, zal grooter zijn naarmate de instincten en driften meer betrokken zijn bij het besproken onderwerp. Bij Joden en ook bij niet-Joden zal dit in bijzondere mate het geval zijn wanneer zij over Jodendom en Joden spreken. Niet-Joden hebben hier de instinctieve afkeer van het vreemde element te overwinnen. Dit gelukt meestal zoo slecht, dat overigens zeer verstandige menschen niet bespeuren, dat zij in korten tijd de Joden van de meest tegengestelde ondeugden beschuldigen. Joden zijn gierig en spijziek, roekeloos en lafhartig, kapitalisten en bolsjewisten. Joden hebben bij beoordeling van Joden en Joodsche problemen te strijden met het instinctieve verlangen naar rust en veiligheid ieder schepsel aangeboren. De mensch verweert zich tegen een gevaar, door dat gevaar te loochenen. Een geheele wereld weigerde zich te bewapenen tegen het dreigende gevaar van de Deutsche voorbereiding ten oorlog, omdat men onderbewust niet wenschte in zijn rust gestoord te worden en alle teekenen, die wezen op het onontkoombare van de komende worsteling niet wenschte te zien.

Ook thans, na de ramp, nu de weinige overgebleven Joden opgedoken en teruggekeerd zijn, merkt men de instinctieve afkeer om tot erkennen van eigen positie te komen. Vaak echter zijn de feiten zoo sterk en spreken zij zulk een taal, dat men het Joodsche probleem dat men niet onbevangeven meer kan beoordelen verdringt door het te verzwijgen. Dan zwijgt de mond en zijn er zelfs geen gebaren

meer, dan spreken alleen nog de boden van de ziel, de oogen en de wanhoop daarin te lezen getuigt van de alles overheerschende zekerheid, dat de vaak ongewilde en soms zelfs gehate gemeenschap des Jodendoms de individuen niet loslaat. Toen in Amsterdam na de eerste speldeprikken door den Duitschen bezetter deze overging tot de openlijke aanval op het ghetto en toen ik op een morgen niet op de hoogte van hetgeen er gebeurd was in de Weesperstraat de dreigend opgeheven bruggen zag, die het ghetto afsloten, toen zag ik iets nieuws, een zwijgende Weesperstraat en de Joden die elkaar passeerden spraken niet met elkaar en vroegen niet naar bijzonderheden. Zij deden iets anders, zij getuigden van het gemeenschappelijk verbonden zijn in het lijden, van de zekerheid dat het een gemeenschap was, waartoe zij behoorden en die niet verlaten kon worden, die hier met vernietiging bedreigd werd. Zij keken elkaar aan.

* * *

ZOO hebben Joden elkaar vaak aangekeken in de laatste jaren. Ook in het concentratiekamp, hoewel zelfs daar niet altijd. Ook daar waren assimilanten niet verdwenen. Een twintigtal talen werden in Bergen-Belsen gesproken en wij hadden nationalistische Albaniërs, Joegoslaven, Hollanders, die eigenlijk meenden, dat hun aanwezigheid in dit Jodenkamp op een vergissing berustte. Er waren Deutsche Joden, die ons in Nederlandsch nationalisme onderwezen en anderen, die nationale gevoelens voor Ecuador en Haiti kweekten. Er waren ook Fransche Jodinnen, vrouwen van Fransche krijgsgevangenen, zoo oer-Fransch, dat zij alleen als zij heel boos waren met elkaar in het Jiddisj krakeelden, die werkelijk onze bewondering afdwongen door op 14 juli van het werk terugkeerende getooid met de Fransche driekleur, de Marsailleise zingende het kamp binnen te komen. Zij toonden, dat zij chique waren door zoo weinig mogelijk van Jodendom af te weten en vroegen U slechts aarzeland en wanneer er niemand in de buurt was, wanneer het Jomtof was.

Maar eens kwamen wij weer het kamp binnen en luidde het bevel „niet weg-treten”. Bij dit bevel steeg altijd de ner-

veusiteit tot groote hoogte. Men was zich angstig af, wat nu weer. Nadat ons opgesteld hadden werden en „dieven”, uit ons midden naar voren roepen. De goederen uit Vught waren nl. voor de terugtocht naar Bergen-Bel getransporteerd en door Joden uit kamp gelost. Hierbij hadden enkelen eigen rugzakken die zij in Vught hadden moeten achterlaten ontdekt en een over of iets dergelijks „ontvreemd”. Th werd hun vonnis voorgelezen. Overp sing naar een ander kamp of duidel gezegd: doodvonnis. En een van Fransche vrouwen, die naast mij st pakte mijn arm en zei „oj waj” en zelden wij beiden niets meer maar k elkaar alleen maar aan.

Er zijn vele manieren waarop Joden kijken, wanneer zij over het Jode spreken. Velen kijken naar beneden, schaamd Joden te zijn. De haat en verachting, steeds aanwezig, die echter thans onbelemmerd en onbestred gedurende jaren konden uiten, heeft ook van hen meester gemaakt. Zij ha en verachten mede en weten slechts zelf uitzonderingen — en soms zelfs niet — in een groep zoo verdorven, zij in hooge mate althans zelf de oor is van al het leed dat over de le van de groep komt. Anderen kijken zijde, naar links of naar rechts en dekken daar groepen, die hun eigen gemeenschap vormen. In socialisme, communisme, in liberalisme en Ox beweging zien zij groepeerings van nieuwen tijd, die de oude afbake tusschen groepen op grond van verou de „ideologieën” uitwissen. Wanneer Jodendom een religie is, dan zal nieuwe tijd van Godsdienstloosheid einde maken aan het vraagstuk en we neer wij een ras zijn, dan is thans einde van de rassenwaan en waarom van iedere tegenstelling op grond verschil in ras gekomen. Nog and slaan hun blik ten hemel. Zij zijn J die den God des Jodendoms dienen. Zijn geboden nauwkeurig volgen. M de inhoud van hetgeen zij zeggen en lijden verdringen zij uit hun bewust Volk beteekent niet volk en het land bekoorlijk, goed en ruim, dat Gij vadersen hebt gegeven, is op geen reldkaart te vinden.

Maar steeds wordt het moeilijker zijde of omhoog te kijken, wanneer over Jodendom spreekt. Voor den bestaat geen groep, waarbinnen hij de gedwongen gemeenschap in lijden komt en geen constructie van Jode als religie die hem van rassenhaat vrijdt. De nieuwe Jood uit deze vloed gered, zal de erfenis des Jodoms ten volle hebben te aanvaar. Zelfs den eerlooze zal het bijna onm lijk zijn te vluchten uit de gemeenac. In deze wereldoorlog hebben de J zooveel meer geleden, dan eenig volk aarde. Maar ook na den oorlog, in wereld vol moeilijkheden en vraagstuk hebben zij meer problemen dan anderen. Zij hebben de problemen de landen hunner inwoning, maar hun specifieke Joodsche aangele heden.

Er is slechts één weg om al vragen eerlijk te bespreken. Dat is weg, die voert naar Palestina, naar Joodsch land, waar ons volk een te midden der volkeren zal zijn. Wan wij deze weg gaan, kunnen wij elka de oogen zien, wanneer wij onze lijkheden bespreken.

Want oog in oog kan men elkaar zien wanneer God naar Tsion te keert.

כי עין בעין יראו כבוד ה' ציון

ZADOK MOSS

JOM KIPOER

5706

מכל התאכזר לפני ה' תמחר
„Ge zult weer rein worden van al Uw
tekortkomingen voor den Heere”.

DE begrippen schuld en zonde hebben een ontzaglijken invloed op het denken en leven der menschen in alle tijden gehad. Het gevoel van „te kort te schieten” in de verplichtingen ten opzichte van een Hoogeren Macht en de door Hem gewilde en bedoelde wereldorde, het gevoel ook van begin af aan niet in staat te zijn zuiver en rein mee te werken en gehandicapt te worden door een aangeboren gebrek heeft een schanduw geworpen op veler leven. De „zonde” als rem op het mensche-lijk werken en streven, als voortdurend aanwezige indicatie van menschen feitelijk onvermogen tot het zuiver en „alleen maar goede”, kent het Jodendom niet. Wel kent Tenach de gedachte van „er is immers geen mensch op aarde, die alleen maar goed zou handelen en niet zondigen”, maar de mensch heeft het vermogen om de zonde te vermijden. Dat hij door te luisteren naar het „verheende in hem”, den goeden weg uit het oog verliest, niet eens, maar vele malen, wie kan dat ont-kennen?

Het gevoel waardoor voor velen het zoo vaak gebruikte woord „zonde” wordt bepaald is dat van een schuldgevoel. Het bewustzijn van „te kort geschoten te zijn”, zooals wij hierboven schreven.

Dit sluit dus in, dat men zich ondergeschikt voelt aan den bepaalden taak, daaraan gebonden en tot medearbeid verplicht. Het Jodendom heeft, dit be- hoeft niet meer te worden gezegd, een zeer hooge opvatting van de plaats van den mensch en zijn kosmische verant- woordelijkheid, het heeft zeker een zeer duidelijke opvatting van de taak van het Joodse volk in de „familie der volke- ren”. En van de collectieve verantwoor- delijkheid van dit volk. Er wordt om vergeving gevraagd „voor de geheele vergadering van Israëls kinderen”, ja zelfs „voor den vreemdeling, vertoevend in hun midden”. Deze verantwoordelijk- heid weegt zwaar, hoe vaak wordt er tegen gezondigd? De harmonie met God, het „ingeschakeld zijn in het hogere plan van een wereld van rechtvaardig- heid en samenwerking”, wordt door dit tekort schieten verbroken. Wanneer men het schuldgevoel zonder meer zou laten doorwerken, zou het de verdere activi- teit remmen en de vooruitgang beletten door een gevoel van „onvermogen” of de idee van laissez faire in de hand werken, het laten varen van de verant- woordelijkheid, hetgeen stellig tot chaos zou leiden.

Daarom zegt de Jom hakipoeriem, de „dag van verzoening” zoo veel, kan al- thans zeer veel zeggen. De mogelijkheid om „het weer in het reine” te brengen, is het voldoen aan een psychologische behoefte. Het is niet verloren voor altijd. Er blijft de mogelijkheid tot nieuwe op- bouw open. Goed, de taak was zwaar, er zijn tekortkomingen geweest.

Men is niet meer „rein”. Er bestaat de gelegenheid tot opnieuw bezinnen, overdenken. Waardoor de tekortkomingen duidelijk worden en wellicht ook de weg om deze en gene in het vervolg te ver- mijden. En al weet men van tevoren dat er toch weer fouten zullen worden ge- maakt, het is niet onherstelbaar. Let wel dit wil niet zeggen „fouten maken, hin- dert niet, het wordt toch weer Jom- Kipoen”. Tegen deze dwaze bewering is in oude tijden al protest aangeteekend. Maar de mensch wordt geholpen in zijn

taak door de gedachte dat hij welis- waar feilbaar maar niet „verworpen” is. Voor hem die het goede wil, die de ver- antwoordelijkheid zuiver is gaan zien, be- staat de kans om ongebroken een nieu- wen levensweg te gaan. Geen goedkope „vergiftigen van zonden” maar alleen een op zuiveren basis verkregen nieuwe in- stelling tot het leven en de Hoogere Macht, de „Tesjoewa” maakt dezen weg vrij.

Daarom is de eisch dan ook vanzelf- sprekend, dat deze vergiftigen alleen de binding „God-mensch” raakt en de ver-

houdingen tusschen de menschen onder- ling niet. En dat de hogere binding dan alleen goed kan worden, als de verhou- dingen tusschen de menschen geregeld zijn. Voorwaarde voor een betere, voor de door God bedoelde wereldorde is de sociale maatschappij, waarin de menschen samenwerken en alles gedaan wordt om het egoïsme en de hebzucht te onder- drukken. Alleen op deze basis kan wor- den gebouwd, is deze niet aanwezig, dan wordt „de weg niet vrij”.

Daarom van te voren, herstel van de

(Vervolg zie pag. 4 2de kolom)

De legende van DE TIEN MARTELAREN (II)

VI.

Toen gaf de keizer last, dat men terstond
het vonnis thans volvoeren zou,
en twee van hen zijn naar 't schavot
geleid het éerst; twee grooten zijn 't in Israël:
Rabbi Jisjmael ben Elisjā, de priester en
Rabban Sjimoon ben Gamliel
de vorst, van patriarchenstam.

„Onhoofd mij 't eerst,” smeekte Rabban Sjimoon,
„dat 'k van dien dienaar Gods den dood niet schouw.”
„Dan werp het lot!”
En 't lot — viel op Rabban Sjimoon.

Als was hij 'n offerstier werd hij geslacht
en 't edel bloed vloeide in breeden stroom
en toen zijn hoofd viel glaagde Jisjmael:
„Helaas die tong, in 't lieflijk woord
der Leer zoo rijk,
hoe ligt zij nu in 't stof gesmoord!”

VII.

Met vloed van tranen bleef hij hem beweenen
en 't hartenbrekend schreien lokt
nieuwsgierge keizersdochter in de zuilengang.
De koele hoogheid van het rijzig lijf,
de aarde-ontbonden smart in 't kuisch gelaat,
dat verre en heilige
dat op het lonken van een vrouw niet acht —
het wekt een huivering van begeeren vreemd
en in haar oogen broedt een duistere brand.

Zij vraagt haar vader Jisjmael te sparen,
een speeltuig voor haar lust,
en als hij welgert vlamt
uit ongestelde drift gemeene wraak,
die haar verlangen koelt.
Rabbi Jisjmaels huid, het hulsel van zijn schoon,
te stroopen van 't gezicht, is dan haar wensch.

Dat was den keizer lief. Maar toen de folteraars
aan 't voorhoofd raakten, plaats der tefilliën,
riep rabbi Jisjmael met woesten stervenskreet
den Schepper zijner ziel en gaf den geest.

VIII.

De Serafiijnen in den hooge weenden 't uit:
„Is de Thorā dit,
dit haar loon,
Gij, die met licht U als een kleed omhangt?
De vijand spot met Uw geduchten Naam
en hoont en schimpt Uw heilig woord!”
Een weergalm van de Stem rolt door 't gewelf:
„Als 'k éénmaal nog 't opstandig klagen hoor.
doe Ik in water het heelal verzinken
en d'aarde, rustbank van Mijn voet,
keert tot haar woest en ledig weer.
Dit is Mijn ondoorgroendelijk besluit —
aanvaardt het zonder klacht,
gij die zoo lief Mij waart van eeuwigheid!”

IX.

Nu werden andre grooten ook van deugd en geest,
verdroomde peinzers uit een stille synagoog',
gemarteld en gedood. Rabbi Akiba die
't geheim der letterkronen vorscht,
de grijswaard, dien met kammen scherpgetand,
het vleesch van 't lichaam werd gerukt;
Rabbi Chananja ben Teradjon werd verbrand
met wingerdranken 't lijf omwoeld
en vochtge strooken wol op 't hart gelegd,
dat toch zijn lijden langer duren mocht — —
men nam ze weg en toen verbrandde hij. —
Sefer Thorā werd sām met hem verbrand.

X.

Breek, volk dat niet vergaat, in klagen uit
want om een nietig ding heeft men hun bloed gestort
Zij konden U niet laten en
zij lieten willig 't lijf
gelijk Rabbi Choetspith, vertolker der Thorā.
Ontzetting greep elk die het hoorde aan
en ieder oog, in tranen smolt het weg;
al vreugde werd in rouw verkeerd
bij Eleazar ben Sjamoëa's dood.

Verderven deden mij mijn beulen en verdrukkers,
zij werden vet van 't eelst dat ik bezat
en gaven gal en alsem bij te drinken
door moord op Chaninā ben Chakinai.
Zij hoopten rampen om mijn trouw aan U,
geen goud of losprijs wilden zij, —
alleen de levens aan Uw Leer verknocht,
zooals de schrijver Rabbi Jesjewaw.

XI.

Edoms botte waan heeft tot verwoesting ons gemaakt
méer ons gekweld dan al 't geweld op aarde —
hoevelen zijn gevallen door zijn vuist:
Rabbi Jehōda ben Dāmā was een van hen.
Gij hebt gesproken:
„Jacobs huis een vuur en Jozefs huis een vlam.”
maar ach, hoe is hun licht als stroovuur uitgedoofd!
O, Eeuwig-Levende, neig naar mijn smeeke 't oor
en breng den dag nabij die als een oven brandt:
tien eedlen van mijn meesters uitgelezen
zijn door hun woeden omgebracht —
de laatste was Jehōda ben Bawā.

XII.

Gedenk in Uw genade, Vader vol erbarmen,
den marteldood van deze helden voor Uw Naam
en laat hun puurheid voor ons opstaan in
den tijd van onzen nood.
Die nood en die ellende — —
schouw uit Uw hemel er op neer en wees
met deernis voor het nageslacht vervuld.

Gedenk hun deugd en die der Vaadren drie,
Gij, God en Koning, zeetlend op erbarmens troon!

I. H. B.

ALGEMEENE VERGADERING

van den Nederlandschen Zionisten Bond

(Vervolg).

Na de pauze (waarin er gelegenheid bestond een warme maaltijd te gebruiken in het gebouw van de J. I., een mooie geste van de J. I. op voortreffelijke wijze tot uitvoering gebracht) was het woord aan den heer J. Voet, voorzitter van de stichting voor Alijah en Hachsjarra. De Heer Voet zet uiteen welke taken deze stichting heeft te volbrengen en wijst op de noodzakelijkheid om deze meest primaire Zionistische bemoeiing te steunen. Vooral is van belang het werk van het tehuis voor kinder-alijah te Dieren. Bij de nu volgende algemeene beschouwingen komt in behandeling een motie van de afdeling Amsterdam, waarin tot uiting wordt gebracht dat „het Joodsche volk meer dan ooit het recht heeft bij de komende vrede, van de vereenigde volkeren een integrale oplossing van het Joodsche vraagstuk te eischen“, dat mag worden verwacht, dat een onbelemmerde immigratie van Joden naar Palestina door de vereenigde volkeren met alle middelen zal worden bevorderd en dat de economische en politieke maatregelen zullen worden getroffen, welke leiden tot de vestiging van een Joodschen staat op het geheele grondgebied van Palestina aan beide zijden van de Jordaan“. Deze motie zal ter kennis worden gebracht van de regeeringen van Nederland, het Britsche Rijk en van de regeeringen der andere vereenigde volkeren.

Menachem Pinkhof als eerste het woord voerende, spreekt als zijn meening uit, dat alles moet worden gedaan om legale alijah te verkrijgen. De toestand is bijzonder ernstig.

Het Kindervraagstuk.

De heer J. v. Amerongen wijst op de onhoudbare toestand van het Jodendom in galoeth, vooral nu. Vroeger was de houdbaarheid van het Jodendom in Nederland een punt van discussie. Door de ontstellende vermindering is het dat nu niet meer. Er zijn volkomen nieuwe richtingen noodig. De bond is verantwoordelijk ook t.a.v. de 3000 kinderen, wij hebben een Zionistische plicht tegenover deze kinderen. Wat alijah betreft, legale alijah is een onderstreeping van ons recht op Palestina. Het komende B.B. moet richting geven aan hen, die in dezen tijd de beslissende keuze hebben gedaan en Zionist geworden zijn. De solidariteit met alle Joden ter wereld moet ook tot uiting worden gebracht.

Partition.

Mr. Fränkel zegt geen vertrouwen te hebben in de ommekeer in de gedachten van de Zionistische leiders, die in '31 en '37 zich niet tegen partition hebben verzet. Hij dringt er op aan alle krachten te mobiliseeren om zich tegen onverhoopde, maar gevreesde partitionplannen te kunnen verzetten. De heer van Dijk heeft bezwaar tegen het feit, dat er zonder dat de bond in deze beslissende materie kan meespreken. Op voorstel van den heer Mossel wordt het zittende bestuur, waarvan nog maar 2 leden aanwezig zijn, op de meest eervolle wijze gedechagverd, nadat dank is gebracht aan de nagedachtenis van Marinus Kan, die ten koste

van eigen veiligheid, den bond zoo goed heeft geleid in de moeilijke jaren.

Certificaten.

Na het bespreken van enkele organisatorische kwesties kreeg de heer A. de Jong het woord betreffende de certificaten. Hij deelt mede dat er oorspronkelijk 100 certificaten voor Holland beschikbaar waren, later 25. Er wordt in Palestina door de Irgoen-Oleh-Holland hard gewerkt, maar hij heeft den indruk, dat de executieve rachmanoetpolitiek voert. De leiders zijn zeer gegrepen door de vernietiging van het Oost-Europeesche centrum. Er zijn groote moeilijkheden voor menschen in kampen, die geen uitweg weten. Er moeten echter niet alleen certificaten zijn voor hatsalah, maar ook voor geoelah. Naar verluidt zouden groote aantallen certificaten zijn aangeboden. Door de Jong en Edersheim was er op aangedrongen zoo spoedig mogelijk certificaten naar Holland te zenden. Er

wordt nu hier een bureau opgericht, waar alle gegadigden zich kunnen opgeven. Men late de „wachttijd“ niet ongebruikt voorbijgaan, ook niet wat de opvoeding der kinderen betreft. Het bureau zal met alle instanties nauw samenwerken.

Eereraad.

Naar aanleiding van een voorstel van de afdeling Eindhoven, de verkiezing van een eereraad uit te stellen, totdat kan worden overzien, wie er bij een zuivering van het Joodsche leven zullen worden betrokken, wordt voorgesteld een commissie te benoemen, die zal onderzoeken in hoeverre binnen de N.Z.B. opgetreden moet worden tegen leden, die zich tijdens de bezetting aan laakbare handelingen hebben schuldig gemaakt, welk criterium moet worden aangelegd en welk college onderzoek en toepassing van bepaalde maatregelen zal hebben te behandelen. Op zeer korten termijn moet door de commissie een rapport worden uitgebracht. Dit voorstel wordt aangenomen.

(Vervolg van pag. 3)

JOM KIPOER 5706

goede betrekkingen onderling. Het uit den weg ruimen van misverstanden, het weer zuiver staan ten opzichte van elkaar. Hij, die weet, welke invloed „veeten“ hebben gehad op het leven der menschen, kan de waarde hiervan beseffen. Wij schieten te kort, ook in de liefde tot elkaar, onze verhouding wordt vertoebeld door verkeerd geplaatste woorden, door onjuiste gestes, door intrigues, het bederft de opbouw, het bederft ons eigen leven. Welke mogelijkheden schullen er niet in dit „weer in orde maken“ en „een streep doorhalen“ en dan samen klaar staan voor een nieuwen start?

Nu is de Jom-Kipoer het lot van de andere symbolen niet ontgaan. Ook hier heeft vaak een automatische en dus zinloze viering veel schade aangericht. En was de reactie daarop „dat men toch in een dag, niet al zijn zonden kon kwijtraken en dan weer gewoon verder leven“. Wie niet veranderen wil, wie zich zijn verantwoordelijkheid niet bewust wil maken, wie zich stelt buiten de taak der Joodsche volksgemeenschap, wie niet gelooven kan of wil in een door God bedoelde zuivere en harmonieuze wereldorde, voor hem is deze dag zonder betekenis. Er blijft dan alleen nog maar over de binding, van er één dag bij te willen zijn, een soort „solidariteitsverklaring“ met de Joodsche gemeenschap. Er is niemand, die de waarde van Joodsche solidariteit zou ontkennen, maar de zin van den dag is anders en hooger. Het zou ons te ver voeren te wijzen op de huichelachtigheid die daardoor vaak de viering van dezen dag kenmerkte. De sfeer van deze viering raakt de heiligste gevoelens der menschen, is het dan wonder, dat door onbegrip en onjuiste instelling, ook de heiligste gevoelens worden geschonden? Een vroeger kerkgenootschap heeft deze huichelarij, die niet nieuw is, maar door de profeten reeds fel wordt gehekeld, speciaal naar voren gebracht. Wij weten allen, hoe

telkens weer het gevoel gekwetst werd, door dat de uitvoering der ceremonieën werd toegewezen aan „prominenten“ niet in cultureel maar uitsluitend in financieel opzicht en hoe dus de schaduw van het „gouden kalf“ (volgens de traditie werd de Jom-Kipoer na de zonde met het gouden kalf ingesteld) nog steeds de „weg“ in nevelen hulde.

Dit alles is voorbij. Opnieuw stellen wij ons voor de vraag wat Jom-Kipoer ons te zeggen heeft. Ons schuldgevoel is groot, het is „te groot“. Hier moet iets meer over worden gezegd. Wij, de geredden, lijden voor een groot gedeelte aan dit schuldgevoel, wij vragen ons voortdurend af „waarom wij wel en zij niet“. Wij maken ons verwijten, dag na dag, omdat wij dit wel en dat niet gedaan hebben, omdat wij voor die en die niet gezorgd hebben. Een van onze meest voorkomende beweringen is immers, dat wij op die en die wijze anderen hadden kunnen redden. In honderden gesprekken, gevoerd met gerepatrieerden en exonderduikers hebben wij steeds weer deze klachten vernomen. Dat is een vergroting van het schuldgevoel, zooals wellicht nog niet voorgekomen is. Over het al of niet gemotiveerde ervan, willen wij niet spreken, het is niet aan te nemen, dat in de persoonlijke verhoudingen, hier de schuld groter zou zijn in verhouding tot de enorme verantwoordelijkheid, dan anders. En over de verantwoordelijkheid van en dus de schuld van de Joodsche gemeenschap als zodanig zal binnenkort wel meer worden gepubliceerd. Hier willen wij wijzen op het gevaar van dit schuldgevoel. Het remt onze daden, het verspert den weg naar de toekomst, het schept innerlijke conflicten, die onze zekerheid in ons handelen belemmeren. Om de toekomst moeten wij denken, om de verantwoordelijkheid juist nu voor de komende generaties. Laat het waar zijn, dat wij te kort geschoten zijn hier en daar, maar deze overweging moet ons dan brengen tot een „tot de orde roepen“ om morgen niet weer te kort te schieten. Zoo en niet anders moeten wij het schuldgevoel compenseeren, niet door klagen.

Verkiezing.

Na ampele bespreking wordt besloten een bondsbestuur te kiezen voor 4 maanden en in December, wanneer de bond zich weer eenigszins zal hebben ontwikkeld, op een algemeene vergadering de nieuwe verkiezing aan de orde te stellen. Bij enkele kandidaatstelling worden gekozen: Drs. J. van Amerongen, voorzitter; K. D. Hartog, secretaris; J. Groman, penningmeester; Dr. S. Kleerekoper, Mr. J. Fränkel, Z. Mossel en A. de Vries als leden.

Als leden van de redactie van Joodschen wachter worden benoemd: I. Spangenthal, Drs. J. Melkman en S. Dresden. Als buitengewoon medewerker Drs. I. L. Seeligmann. Ook de eereraad wordt gekozen met de opdracht December, om dan opnieuw de zaak aan de orde te stellen.

Nadat verschillende heeren nog het woord hadden gevoerd, sprak de nieuwe voorzitter een kernachtig slotwoord. Het bondsbestuur hoopt, dat de Zionistische gedachte de kracht zal geven, die noodig is, om den weg te vinden voor de Joden in Nederland. „De leuze waarop wij ons werk opvatten, is: Sjear Jasjoev — rest keert weer, laten wij hopen, dat waar is — de rest keert weer — Erets Jisraeel“. Met het zingen van de Eretz werd daarop de bijeenkomst gesloten.

Niet door fitten en verschuiven op ruggen van anderen, niet door links en rechts in het verleden naar fouten te zoeken. Men versta ons goed. Wat verkeerd gedaan is in het openbaar, moet en kan in het openbaar worden rechtgezet indien noodig berecht.

Maar eigen schuldcomplexen moeten op die manier niet worden „afgegeroed“. Neen, wij moeten door insluiting op nieuwe taken, opnieuw beginnen en vooral met hart en ziel werken, om het gevoel van zelfverzekerdheid te winnen.

Jom-Kipoer. Het is niet vergeten, gelukkig niet. God — de geschiedenis, geeft ons nog een kans. Weet dat de betekenis van „zondigen“ eigenlijk „missen“ is. Laat ons deze kans niet missen, laat de toekomst ons niet ontglippen. Joodsche verantwoordelijkheid nu, is strijd voor, is opbouw aan en in een Joodsche staat. Zijn er ontroerender woorden dan de hartbrekende klachten waarmede wij op Jom-Kipoer de herinnering aan de ceremonie van de Awoda, uiting geven aan het verdriet over het verlies van het land en geestelijk middelpunt. Eens was ons volk bijeen in een gesloten gemeenschap op die dag. En het was een der wonderen, dat allen op een betrekkelijk kleine ruimte plaats konden vinden. Onze schuld is groot wellicht, onze verantwoordelijkheid groter, veel groter. Moge voor dezen dag ons motto zijn, voor de overlevenden, wat steeds een laatste troost was voor de dood, dat „het land verzoening doet, het land de schuld delgt, voor de volk.“

נכח אדמתו עמו

Stadsberichten

NIEUWS van de J.C.C.

Joh. Vermeerstraat 18

Kinderuitzending Denemarken.

Het stemt tot groote dankbaarheid, dat er gelegenheid bestaat onze zwakke kinderen naar Denemarken te sturen, om aan te sterken. Denemarken heeft veel minder geleden dan Holland en het helpt daarom graag en gul. Voor bijzonderheden omtrent aanmelding en keuring verwijzen wij naar een advertentie in dit nummer.

Recreatieavond.

Volgende week zal de eerste groep vertrekken naar het recreatieoord. Zooals vanzelf spreekt krijgen de betrokkenen een schriftelijke mededeeling betreffende de nadere bijzonderheden. Een volledig herstel en mooi weer is onze wensch voor onze gasten.

Nog meer gezinnen.

Zooals te verwachten was hebben zich spontaan vele pleegouders gemeld, bereid om een of meer kinderen op te nemen. Het aantal is echter nog steeds voor uitbreiding vatbaar. Men drale niet langer. Aanmelden Gabriel Metsustraat 22 hs.

Leermiddelen.

Wie beschikt over rekenboekjes, atlas- en enz. geschikt voor leerlingen van de lagere school, die door ziekte verhinderd zijn, de school te bezoeken? Gaarne laten wij ze bij U halen. Ons telefoonnummer is 91235-20326. Tevens zouden wij ten behoeve van instellingen graag wat Joodsche platen, wandborden enz. in bruikleen ontvangen.

Cultuurbijeenkomst.

Wellicht ten overvloede vestigen wij nog eens de aandacht op de contactbijeenkomst belegd door de cult. commissie voerd door Dr. S. Kleerekoper en den heer J. Soetendorp. De bijeenkomst zal door zang en declamatie worden opgeleust. De bijeenkomst wordt gehouden in het gebouw der J. I. en vangt aan om drie uur precies.

Geeft Uw verhuizing on.

Het Centraal Registratiebureau voor Joden verzoekt met de meeste nadruk mededeeling te doen van verhuizing, binnen en buiten Amsterdam. Er worden dagelijks aanvragen ontvangen uit binnen- en buitenland. Alleen wanneer onze registratie bij is kunnen wij de juiste inlichtingen verstrekken.

Joodsche Gemeente Amsterdam

DIENTEN VAN SABBATH
SJOEWAH t.m. EREW JOM
KIPOER.

Vrijdagavond, middag- en avonddienst te 19.30 uur; Ochtenddienst Sjabbath Sjoewah 8.30 uur; Middagdienst 2.30 u.; Nacht 20.40 uur; Zondag, aanvang Seliachot 6.45 uur; Middagdienst 2.15 uur; Hafsakoth agielah oesjesiejah 18.30 uur.

De kantoren der N.I. Hoofdsynagoge zijn gevestigd Tulpstraat 19. Tel. 51620. Het secretariaat is geopend iederen werkdag van 9—12 en van 2—4 uur. Het Rabbinat is geopend iederen werkdag van 10—12 uur, voorts op Maandag van 16.30—17.30 uur, Heinze-

straat 3 en op Maandag en Donderdag van 16.30—18 uur, Lekstraat 61.

De sjoeldiensten worden gehouden in het gebouw Gerard Doustraat 238, in de Synagogen Lekstraat 61-63 en Jac. Obrechtplein (Heinzestraat 3).

DIENTEN OP JOM KIPOER 5706.

Kol Nidré 19.25 uur; Ochtenddienst 7.30 uur; Kerieat hattorah 11.45 uur; Moesaph-gebed 12.30 uur; Kerieat hattorah 15.45 uur; Middaggebed 16.15 uur; Predikatie 17.45 uur; Ne'ila (slotgebed) 18.— uur; Sjeimoth 19.36.

Bij de kol-nidré diensten en op Jom Kipoer zullen predikaties gehouden worden ter Synagoge Ger. Doustraat door Opperrabbijn J. Tal; ter Synagoge Jacob Obrechtplein door Rabbijn A. Schuster; ter Synagoge Lekstraat door den Eerw. Heer A. Prins.

Dinsdag, Woensdag en Vrijdag aan van van de ochtenddienst te 7.30 uur. Woensdag te 7.15 uur.

DIENTEN OP SOEKOTH t.m. HOSJA'NA RABBA.

Vrijdag, ingaande Soekoth, middag- en avonddienst te 18.15 uur; 1e Dag Soekoth, ochtenddienst 8.15 uur, middagdienst 14.30 uur, avonddienst 19.19 uur; 2e Dag Soekoth, ochtenddienst 8.15 uur, middagdienst 14.30 uur; Chol Hammo'ed, ochtenddienst 8.15 uur; Hosja'nah Rabba, ochtenddienst 6.45 uur.

De eerste dag Soekoth, 22 September zullen predikaties worden gehouden ter Synagoge Ger. Doustraat door Opperrabbijn J. Tal; ter Synagoge Jacob Obrechtplein door den Eerw. Heer A. Prins; en ter Synagoge Lekstraat door Rabbijn A. Schuster.

Spreekuren voor Gerepatrieerden.

De Heer A. Prins zal voor gerepatrieerden zitting houden, uitsluitend voor Joodsch geestelijke belangen, op:

Maandag in het Oude Mannen- en Vrouwenhuis, Amstel 51, van 19.30 tot 20 uur.

Dinsdag in het voormalige Meisjesweeshuis, Rapenburgerstraat 171, van 19.30 tot 20 uur.

Woensdag in het gebouw der St. Josephs gezellen-vereeniging, ingang Ruysdaelkade 9 B, van 18 tot 18.30 uur.

De Heer A. Schuster zal zitting houden op:

Maandag in het gebouw van de Joodsche Invalide, Weesperplein, van 19.30 tot 20 uur.

Donderdag in het Noodziekenhuis, Plant. Franschelaan 8 (voormalig P.I.Z.) van 19.30 tot 20 uur.

Binnenkort zal worden aangevangen met het houden van cursussen voor jongeren voor Joodsch Onderwijs, waarbij o.a. wordt besproken de volgende onderwerpen.

Tenachvertaling, geschiedenis, ritën en symbolen, Hebreeuwsch en modern Hebreeuwsch. Aanmeldingen aan het bureau van het Rabbinat Tulpstraat 19, Lekstraat 61 en Heinzestraat 3 (tijdstip zie hierboven).

Portugeesch Israëlietische Gemeente Dienstregeling Jom Hakipoer

Mincha-Middaggebed bij de ingang van 2.30—3 u.; Sjemang-Kolie, Kol-Niedre van 6.45—7.45 u.; Ngarbiet, Avondgebed van 7.45 u. Hascaboth van 6.30—7.30 u.; Zemiroth-Lofzangen van 7.30—8.30 u.; Sjagrith-Ochtendgebed van 8.30—10.45

u.; Hascaboth van 10.45—11.15 u.; Sopher-Thora van 11.15—12.15 u.; Musaph van 12.15—3 u.; Predikatie van 3—3.30 u.; Hascaboth van 3.30—4 u.; Mincha-Middaggebed van 4—6 u.; Hascaboth van 6—6.15 u.; Nengiela-Slotgebed van 6.15—7.36 u. Ngarbiet-Avondgebed bij de uitgang ten 7.36 uur.

Sjabbatmorgen 15 Sept. predikatie door den Eerw. Heer Opperrabbijn Rodrigues Pereira.

* * *

Men deelt ons mede, dat het Kerkbestuur van de Port. Isr. Gemeente is saamgesteld uit de heeren: Dr. E. A. Rodrigues Pereira, voorzitter, Mr. D. S. Jessururs Cardozo, secretaris, M. Acohen, penningmeester, A. S. Colaço Osorio en D. S. Lopes Cardozo.

Inwijding SYNAGOGEN

Jacob Obrechtstraat en Lekstraat

Jongstleden Vrijdagmiddag, ingaande Rosj Hasjanah zijn de Synagogen Jac. Obrechtplein en Lekstraat op sobere wijze weder ingewijd. Het interieur van beide Synagogen was zwaar beschadigd; uit de Synagogen Jac. Obrechtplein waren alle banken ontvreemd. Spoedig na de bevrijding werd een aanvang gemaakt met een restauratie van de woningen annex Synagogen. Deze zijn weken geleden betrekken; de woning aan het Jac. Obrechtplein door Rabbijn A. Schuster, die aan de Lekstraat door den Eerw. Heer A. Prins.

In verband met het naderen van Rosj Hasjana en Jom Kipoer werd ook reeds spoedig een aanvang gemaakt met het doen restaureren van de Synagogen. De werkzaamheden, welke zijn uitgevoerd onder leiding van den architect der Hoofdsynagoge, den Heer J. Baars, zijn thans zoo ver gevorderd, dat de hoofdgebouwen van beide complexen weder bruikbaar zijn voor den dienst. De herstellingen aan de verlichtingsinstallatie werden uitgevoerd door de fa. M. Soetendorp. In verband met de schaarschte aan materialen konden tot nu toe slechts de meest noodzakelijke reparaties worden uitgevoerd.

De inwijdingsdiensten in beide Synagogen waren zeer druk bezocht. De dienst ter Synagoge Jac. Obrechtplein werd geleid door den Voorzanger B. Drukasch. Na voordracht van Ma Towoe en van Psalm 84 werden de met kostbaar zilver getooide Sifré Thora, binnen gedragen onder gemeentezang van Wajhie Binsoa. Deze plichtigheid heeft op de aanwezigen groote indruk gemaakt. Nadat de Wetsrollen in de Arke waren geplaatst hield Rabbijn A. Schuster een predikatie.

Als tekst zijner rede koos Spr. Ezra 3:12, waarbij hij een vergelijking maakte tusschen het moment van het leggen der fundamente van den tweeden tempel en de herinwijding der Synagoge. „En velen..... weenden”, om wat zij verloren hadden en niet wisten of het oude weer terug zou keeren. Spr. gaf uiting aan zijn diepe smart om het verlies van zoovele bekende figuren uit deze wijk, wier plaatsen thans onbezet zijn, van de Rabbijnen en de Voorzanger, die zoo noode gemist worden. Overigens zette Spr. naar aanleiding van „en velen ook uitten vreugdekreten” uiteen, dat het nu onze taak is te arbeiden aan de wederontplooiing der Joodsche krachten en de terugkeer tot den ouden geest van het

OOK HIRSCH ZAL HERRIJZEN

Bericht aan onze Clientele!

Wij zouden U gaarne van onze plannen op de hoogte stellen, echter... met al het overige is ook ons klantenregister verloren gegaan. Wij verzoeken U beleefd ons te willen berichten, dat U weer als cliënte wenschte te worden ingeschreven. Ook nieuwe klanten heeten wij natuurlijk van harte welkom.

HIRSCH & Co

René Kahn Robert Berg
Leidscheplein
Amsterdam

Joodsche volk, waarbij wij het instrument des Jodendoms zeer voorzichtig moeten hanteeren, willen wij het niet onherstelbaar schaden. Spr. spoort zijn hoorders aan de gebeden inniger en met meer overgave uit te spreken. Slechts op deze wijze heeft het gebed waarde. Spr. eindigde met de voordracht van het gebed van Salomo, door dezen uitgesproken bij de inwijding van den eersten tempel.

De dienst der Synagoge Lekstraat, waar hetzelfde programma werd gevolgd en die geleid werd door den Voorzanger B. Moskovits, had een even indrukwekkend karakter. De predikatie werd aldaar gehouden door den Eerw. Heer A. Prins. Spr. ving aan met een Hebreeuwsche inleiding, waarin hij o.a. de personen, die zich vroeger in het bijzonder bezig hielden met de belangen van de Synagoge Lekstraat, Rabbijn J. H. Dunner, het lid van het Kerkbestuur, den Heer I. Jacobson, en de Kerkvoogden B. Swelheim en J. D. Koker, herdacht. Ook herdacht spr. de jongens en meisjes van de Jeugd-sjoel. De Heer Prins vervolgde met een vergelijking te maken tusschen deze inwijding en de Tempelherinwijding, uitgaande van Chaggai 2:3 en 9: „Wie van U is er overgebleven, die dit huis gezien heeft in zijn eersten luister, en hoe ziet gij het thans.....”, groter zal zijn de glans van dit tweede huis dan van het eerste. Naar aanleiding van de woorden, waarin wordt beschreven, dat de ouden, die ook den eersten Tempel hadden gekend in zijn grooten luister, teleurgesteld waren, wegens de minder groote pracht van den tweeden Tempel, betoogde spr., dat wij niet hebben te zien naar de uiterlijke schoonheid van het Sjoelgebouw, doch dat de Eeredienst tot groter glans zal kunnen worden, wanneer zij voortkomt uit ons innerlijk en niet, zooals voorheen vaak het geval was, tot louter sleur wordt. Spr. eindigde met de wensch, dat dit thans ingewijde Godshuis in de volle zin des woords zou worden een Beth'Am, naar de oudste naam, die de Synagoge in de historie gehad heeft; een huis waar ieder zal kunnen komen en kracht zal vinden voor het leven.

De beide inwijdingsdiensten werden beëindigd met de voordracht van 33:10 en 11.

BINNENLAND

Her-inwijding Synagoge Wagenstraat

's-GRAVENHAGE — In het monumentale Joodsche bedehuis, gelegen aan het binnenpleintje aan de Wagenstraat, dat door de Nazi's die niet genoeg hadden aan het bloed van honderd duizend en meer Nederlandsche Joden, gebrandschat en leeggeroofd was en welks ontwijding voltooid werd door het als meubelopslagplaats en later als bokschool te gebruiken, is thans de rust en de innigheid weergekeerd, die de atmosfeer van een synagoge bepalen. De enkele overgebleven koperen kronen verspreiden weer hun zachte glans over het thans uitermate sobere interieur. De antieke heilige arke, gedeeltelijk door het vuur verwoest, kon worden gered en wacht thans op restauratie. Zij is tijdelijk vervangen door een eenvoudig getimmerte. Het verhoogde middendeelte, waar de plaats is van den voorzanger, en de banken zijn afkomstig van de voor bombardement en vandalisme gespaard gebleven synagoge in het Bezuidenhoutkwartier.

In een plechtigen dienst is de synagoge dezer dagen opnieuw ingewijd tot centrum van het godsdienstig leven van de Joden te 's-Gravenhage, wier aantal tengevolge van de massaslachting in Polen teruggelopen is van 17.000 tot 1500. Er keerden slechts 300 gedeporteerden weer.....

De plechtigheid werd bijgewoond door talrijke genoodigden, o.a. vertegenwoordigers van het gemeentebestuur van 's-Gravenhage, Gedeputeerde Staten, het Nederlandsche Roode Kruis en de Algemeene Synodale commissie der Nederlandsch Hervormde Kerk. Ook verscheiden leden van de Palestijnsche Joodsche Brigade waren aanwezig. Na het begin van den dienst sprak de heer I. Zadoks, voorloopig voorzitter van het Kerkbestuur, een begroetingswoord uit, waarin hij zich in het bijzonder richtte tot al degenen, die met inzet van eigen leven, talrijke Joden hebben weten te onttrekken aan den greep van den overweldiger. Er is vreugde over de wederingebruikneming van dit bedehuis, maar er is diep leed over het gemis van vele getrouwe gezichten, over het lot van de meesten van wie helaas, zekerheid bestaat. Bidden wij God, dat Hij allen in bescherming moge nemen. Spr. verzocht den waarnemend Opperrabbin, den Weleerw. Heer S. Rodrigues Pereira, de altijd brandende lamp te willen ontsteken. Deze was gevuld met olie, welke gedurende de jaren der vervolging speciaal voor dit doel was bewaard door een vrouwelijk lid der Gemeente.

De waarnemend Opperrabbin, die als legerrabbin de majooruniform droeg, zeide in zijn predikatie, dat de gewoonte om een plek in de Synagoge onversierd

te laten als herinnering aan de verwoesting van den tempel te Jeruzalem, thans wel overbodig is. Wij missen veel vertrouwds. Ons hart breekt, wanneer wij hier zoovelen missen, die hier hun gebed kwamen uitstorten. Wij missen den Opperrabbin, wiens woorden tot ieders hart doordrongen en die een koninklijke welsprekendheid bezat. Toch mag het verdriet over wat verloren ging de vreugde over het terugkrijgen van de bestemming van dit gebouw niet overstemmen.

Spr. legde er den nadruk op, dat de Synagoge ons huis is, zooals ons huis heilig en gewijd is als de Synagoge.

Wij staan aan den vooravond van het Nieuwjaarsfeest waarop wij ons bezinnen over onze nieuwe taak. Er is niet alleen een nieuwe taak. Er is niet alleen een nieuwe taak voor dit bedehuis maar voor geheel ons Jodendom en voor geheel ons Nederland dat we moeten opbouwen zooals we van de wereld één bond moeten maken de gehele aarde omvattend om Gods wil te volbrengen, aldus besloot de Opperrabbin.

Tijdens den dienst werd voor de openende arke een gebed voor het Koninklijk Huis uitgesproken.

ZUTPHEN. — Alhier is opgericht een Joodsch Culturele Vereeniging, welke als naam verkreeg „Boné Héatied" (Bouwers der toekomst). In het Bestuur werden gekozen Mejuffrouw M. Vomberg en de heeren L. A. Krukiener en M. Krukiener.

Het Bestuur heeft reeds dadelijk haar actieve loopbaan begonnen, door op den tweeden dag van Rosh Hasjana een middagbijeenkomst te beleggen, waarvoor, gezien het sterk gereduceerd aantal Joden, dat alhier is teruggekomen, een vrij goede belangstelling was. De Heer M. Groen uit Zutphen hield een voor deze feestdagen passende inleiding, waarna de heer L. A. Krukiener iets vertelde over de beroemde tijdperken der Joodsche Geschiedenis. Met een voordracht van Mej. Vomberg werd besloten.

APELDOORN. — De Joden van Apeldoorn werden voor Rosh Hasjana aangenaam verrast met een pakketje levensmiddelen en versnaperingen, dat aan de Apeld. Joden van alle schakeeringen werd aangeboden namens Joden uit Canada, door bemiddeling van Captain Cass, de Jewish Chaplain from the Canadian Forces.

Hoe aangenaam het ook was in deze tijden van schaarschte een aanvulling te krijgen op het gewone rantsoen, nog meer dan dit materiele werd zeker door velen gewaardeerd, dat wij, Joden van Nederland en Joden van Canada, elkaar de hand reiken in het besef leden te zijn van één Volk.

ENSCHDEDE. — De eerste Joodsche Jeugdkampen in Nederland zijn alweer voorbij. De Enschedesche Jeugdverenigingen organiseerde in Augustus twee kampen resp. één van 14—17 jaar en één van 18 jaar en ouder, met in totaal meer dan 50 deelnemers.

Het was na de onderduik, — slechts enkelen zijn hier uit de concentratiekampen terug gekomen —, de eerste gelegenheid, waar men in een volledig Joodsche omgeving tot zichzelf kon komen; het Jodendom leerde kennen, en beleven; en zoo de Jood in zichzelf volledig ontdekte. Door het volslagen en

plotseling gegrepen worden van den geheelen persoon bij zijn confrontatie met God, de Joodsche Godsdienst en Het Joodsche Volksbesef, ontstond een kortsluiting, die de herinnering achterlaat van een blik in de andere wereld en de vaste wil deed ontstaan Jood te zijn, te blijven, en coute que coute de omstandigheden te zoeken en zoo noodig te scheppen, waarin en — daar dit kan: alijeeren. Het waren geen propaganda-speeches, die dit bewerk hebben; deze waren er niet of nauwelijks. Het was de sfeer, de Joodsche liedjes, de horra; het was het eindelijk, — al was het maar een week beleven, — van wat in de afgelopen jaren zoo besef was onontbeerlijk te zijn voor het leven, de vrijheid, het volledig jezelf te kunnen zijn; en bovenal was het de ontdekking, dat God tot je spreekt in het Jodendom en dat jij juist daarin tot Hem kunt spreken. Het was niet meer het met veel kunst en vliegwerk kunnen volgen van de diensten en de rituele en symbolische handelingen, het was het leren kennen en begrijpen en het mee-dienen in de dienst, het mee-handelen in al die specifiek Joodsche Godsdienstvormen. Vaak was het ook het ontdekken, dat hoe ook door sleur van vorige generaties impopulair en schijnbaar onaanvaardbaar geworden, tot leven gebracht door je eigen levende gevoelens, juist die vormen aan die gevoelens uitdrukking kunnen geven, omdat deze vormen ook dit hadden gedaan voor de Joden van alle tijden. Harmonisch als gevolg van al deze belevenissen, synchroom met het groeiend besef van verbondenheid met Joodsche geslachten van vroeger en het verantwoordelijk zijn voor die in de toekomst, ontstond en groeide het Zionsverlangen, waaruit weer op zijn beurt het Chaloe's willen worden spruit. Dit alles is geen afgesloten proces. De weken na het kamp bewijzen, dat met eind van het kamp dit proces niet tot stilstand is gekomen.

We negolano poalim, we negolano chawetrim, we negolano chaloetsim!

HAARLEM. — In de Kerkeraadsvergadering van Zondag 2 September is tot Voorganger enz. benoemd de Eerw. Heer M. Philipson te Zwolle.

C.C.B. GELDERLAND.

Het Centrale Coördinatiebureau voor Joodsche Belangen te Gelderland is verhuisd van Boulevard 8, Velp naar Kippenmarkt 1 te Arnhem.

Nieuw Israelietisch Weekblad

Uitgave: Joachimsthal's Boekhandel, Uitgevers- en Drukkerijbedrijf N.V.

Adres: Keizersgracht 382, Amsterdam-C.

Directie: Is. de Vries en Ed. van Amerongen.

Redactie: Verantwoordelijk voor den inhoud: de Directie.

Medewerker: Jaap Soetendorp.

Verschijnt: Elken Vrijdag.

Bankiers: Amsterdamsche Bank, Bijkantoor Leidschestraat.

Gemeente Giro: J 472

Inzending van copie en advertenties: tot Woensdagmorgen 10 uur.

Drukkerij: „t Koggeschip".

Abonnementsprijs: f 2.50 per kwartaal.

Advertentie: f 0.25 per m.m.

Losse nummers: à 20 cent per exemplaar

KALENDER

Tisjrie	Sept.	
Vrijdag	7	14
שבת	8	15
Zondag	9	16
Maandag	10	17
Dinsdag	11	18
Woensdag	12	19
Donderdag	13	20
Vrijdag	14	21

Maurice Schwartz' ARTISTIEKE PLANNE

Het „Jiddish Art. Theatre" te New York

Maurice Schwartz, als acteur, regisseur en theaterdirecteur steeds nog sterkste kracht van het Jiddische toneel, opent thans zijn zesentwintigste toneel seizoen. Deze groote Joodsche kunstenaar, wiens loopbaan hem door de gehele wereld voerde en die overal triomphen vierde, stichtte zijn „Jiddish Theatre" in 1918. Destijds behoorde zijn troep een zekere Muni Weissfreund, die tegenwoordig als Paul M. een wereldberoemde filmster geworden is. Ook andere celebriteten van het Jiddische theater, zooals Stella Adler, Joseph Buloff e.a. zijn uit het ensemble van Maurice Schwartz voortgekomen.

Na zijn groote Zuidamerikaanse tournee in 1930 bracht Schwartz het jaar daarop zijn grootste tooneelsucces „Joel Kalb" waarmee hij twee jaar lang volzalen trok en ook hier een groot artistiek succes behaalde. Andere successen van dezen excellenten theaterman waren: „geborenen Ashkenazi" en in het vorige seizoen „de familie Carnovsky". Schwartz heeft zijn groote kunst ook een drietal uitstekende films getoond: „Tevya", „Oom Mozes" en in „Miss of Moscow".

In de vijfentwintig jaar van zijn activiteit heeft het „Jiddish Art Theatre" het eenige Jiddische repertoire-theater van de V.S. — meer dan 150 stukken — gebracht — tooneelspelen van Shakespeare tot Scholem Aleichem. Op deze lijst van men behalve de „Dibbuk" van Anski drama's van Tschekow en Ibsen.

Dit jaar oent Schwartz het seizoen te New York in October. Joseph Rabinovsky, de nestor der jiddische componisten zal hem de tooneelmuziek voor nieuwe opvoeringen laten schrijven. „drie geschenken" van J. L. Perez; „Door Herzl", van H. R. Lenz en G. Lioff; „Wandering Stars", van Sholem Aleichem; Shakespeares „Koning Lear" „De Baäl-Sjem" van David Pinsky.

JESHWAH IN BERGEN BELSEN

In het kamp Bergen-Belsen, waar nog verscheidene duizenden Joodsche porteerden bevinden, is volgens mededeling van de Agudas Jisroël in Londen nu een Jeshiwah opgericht. Rabbi Baumgarten uit Londen organiseerde met behulp van twee Litauische rabbijnen die uit Auschwitz ontkwamen.

Heeft U moeilijkheden?

Wendt U vol vertrouwen tot het
DETECTIVE INTERMEDIAIR
JURISTENKANTOOR „DECA"

ook ECHTSCHIEDINGEN, acten, incasso's, opsporing, nagaan enz. Behandeling Uwer zaken met de grootste discretie. Vele bekwame Manijke en Vrouwijke medewerkers in binnen- en buitenland. Vele dankbetuigingen van groote ondernemingen ter inzage.

Kantooruren van 9 tot 5 uur. Advies f 1.—. Minvermogenenden gratis.
M. CLAZING, Pl. Kerklaan 35 t.o. ingang Artis. Tel. 52821—51765. 456

De choepa van
ANNA FICHENDLER
en
SALOMON NABARRO
zal plaats vinden Donder-
dag
20 September
13 Tisjrie
om half drie in de Port. Isr.
Synagoge. Geen ontvangdag.

Zondag 16 Sept. hoopt
mijn geliefde man

Eliazer Aandacht
zijn 50ste Geboortedag
te herdenken.
Dat hij deze dag nog
vele jaren in gezondheid
mag beleven.
J. Aandacht-Tulp.
Corn. Anthonisztr. 74 II
Amsterdam-Z. 614

Heden overleed, na een
geduldig gedragen lij-
den, eenige maanden na
zijn terugkeer uit Bel-
gen-Belsen onze lieve
broer en neef
JACOB
in den ouderdom van
22 jaren.
הנאריים והנעמים
כהיום נכמתם לאנפארו
Namens de familie:
I. DE VRIES.
Leeuwarden,
Harlingerstraatweg 52

Ten gevolge van de vreeselijke ontbeeringen ge-
leden in het concentratiekamp Bergen-Belsen
overleden aldaar op 25 Februari 1945 onze ge-
liefde vader en schoonvader
GEORGE SANDELOWSKY
in den ouderdom van 66 jaar,
op 15 Maart 1945 ons zonnenschijntje en onze hoop
voor de toekomst
PETERLE SANDELOWSKY
in de jeugdige leeftijd van 8 maanden
op 2 April 1945 onze dierbare schoonmoeder en
moeder
GITELLA COHN-PELS
in den ouderdom van 52 jaren
terwijl haar geliefde echtgenoot
AARON COHN, Dr. phil.
aldaar op 9 April door ons in stervende toestand
moest worden achtergelaten en wij dus ook moe-
ten aannemen, dat hij, gezien het ons niet mocht
gelukken nog iets omtrent hem te vernemen,
het droevige lot van zijn beminde echtgenote
heeft moeten deelen.
Na onze bevrijding door de Russen heeft onze
boven alles geliefde moeder en schoonmoeder
ROSA SANDELOWSKY-WULFF
in den leeftijd van 53 jaren aan de ontzettende
vlektyphus-epidemie in Tröbitz geen weerstand
kunnen bieden en op 17 Mei 1945 brak haar dap-
per hart, dat in haar heele leven uitsluitend voor
haar man en haar kinderen geklopt heeft.
Wij zullen hen nimmer vergeten en trachten ons
streven er naar te richten, dat dit groote offer
niet tevergeefs is geweest.
FRITZ SANDELOWSKY
EVA — GOLDBERGER
OTTO SANDELOWSKY, st. serg. bij het leger.
Noorder Amstellaan 2, Amsterdam-Zuid. 611
Amsterdam, 3 September 1945.

Rosalie M. Wijnberg
vroeger P. C. Hooftstraat 166
heeft de praktijk hervat
VONDELSTRAAT 128
waar zij tevens de praktijk
v. Mevr. Ledeboer-Fideman
voortzet.

Spreekuren voor particulie-
ren: Maandag, Woensdag en
Vrijdag van 2-3 uur.
Voor minder vermogenden
Donderdag 3-4 uur.
Voor ziekenfondsleden Dins-
dag 8-9 uur en 3-4 uur;
Donderdag 8-9 u.
Zaterdag 8-9 u.
**TOT 24 SEPTEMBER GEEN
SPREEKUR**

S. Reijzer-Jacobs
VERLOSKUNDIGE
heeft de
Praktijk hervat.
BROEKSLOOTKADE 50
Telef. 181097 Den Haag. 621

Verhuisd
A. DE JONG,
W. de Zwijgerstraat 22,
Eindhoven
naar:
BOTTICELLISTRAAT 24
629 **AMSTERDAM-Z.**

Heden overleed plotse-
ling tot onze grote
droefheid onze lieve
moeder, zuster, behuwd-
en grootmoeder

**Jansje van Geuns-
Arbeld**

in den ouderdom van
72 jaar.
De begrafenis heeft
plaats gevonden te Mul-
derberg 10 September.
Uit aller naam:
J. A. VAN GEUNS,
Heinkelstr. 47 I, Am-
sterdam-Zuid.
7 September 1945.
Erew Rosj Hasjana 5706
645

Van gerepatrieerde zijde
ontvingen wij heden de
droeve zekerheid, dat
medio October 1944 te
Auswitz aan een ge-
weldadige dood zijn
overleden onze lieve
ouders, schoonouders,
grootouders, zuster, zwa-
ger, oom en tante
LEENDERT ARONSON
oud 58 jaar;
**SOPHIA ARONSON-
BONEWIT**
oud 60 jaar.
Uit aller naam:
LEO ARONSON.
Amsterdam,
Pieter van der Does-
straat 132. 607

A. M. KOSTER, STEENHOUWERIJ
SARPHATISTRAAT 189 — **AMSTERDAM-C.**
levert grafzerken naar alle begraafplaatsen 529

Wie kan inlichtingen ver-
strekken over:
CLARA COHEN-

Oberländer
geb. 29-6-1888 uit A'dam ge-
arresteerd 15-3-1943, doorge-
zonden vanuit Westerbork
(ziekenhuis) met onbekende
bestemming medio April '43.
Inlicht. aan W. Emanuel,
Amsterdam-Z., J. W. Brou-
werstraat 5 II. 651

Wie kan inlichtingen ver-
schaffen over:

ISAAC VAN DER SLUIS,
geb. 6-5-1874 te Meppel en
**SOPHIA VAN DER SLUIS-
WEJL,**
geb. 17-2-1875 te Oldenzaal,
gewoond hebbende Rijswijk-
scheplein 8, Den Haag, weg-
gevoerd naar Westerbork 18
Februari 1943.
Brieven A. Jacobs, Otto-
burgstraat 2, Rijswijk Z.H.
654

**INLICHTINGEN
gevraagd omtrent:**

JACQUES GOEDHART,
geboren 14 Augustus 1917 te
Roermond;
MAX. GOEDHART,
geboren 7 Februari 1920 te
Roermond;
SALLY GOTTSCHALK,
geboren 5 Juli 1893 te Gel-
lenkirchen;
in November 1942 via Wes-
terbork gedeporteerd, waar-
schijnlijk Birkenau.
Berichten s.v.p. aan Alex.
Goedhart, Willem II Singel
60, Roermond.
Onkosten worden vergoed.
617

**INLICHTINGEN GEVRAAGD
omtrent mijn vrouw:**

**ERNA MITTWOCH-
BARGEBOER,**

geboren 10 Juni 1900 te Win-
schoten, welke bij de Jood-
sche Raad in het Kinder-
comité Chef de Bureau is
geweest, in November 1943
naar Westerbork is gegaan
en d.d. 3 Februari 1944 naar
Auswitz is getransporteerd.
JULIUS MITTWOCH, Bla-
siusstraat 45, Amsterdam.
637

Wie heeft van Dec. 1942 tot
Februari 1943 in 't kamp te
Amersfoort,

RUDOLF MEIJERS

uit Bloemendaal (vroeger
Almelo) lederhandelaar, ont-
moet ??
Gaarne inlichtingen M. S.
Meijers-Meijers, Aerdenhout,
Klapheklaan 4. 640

Inlichtingen verzocht om-
trent:

Felix Kraushar,

geboren 24-11-1898, begin
Sept. 1944 weggevoerd naar
Auschwitz.
C. Gadiel, Keizersgr. 508 a,
Amsterdam, Telefoon 35717.
644

Inlichtingen gev. omtrent:

**Hildegard Löwenherz-
Kupfer,** geb. 13-7-'05
haar zoonje Hans, geb.
12-4-'37, Mevr. Elise Kupfer-
Hesslein, geb. 18-9-1878, alle
drie doorgestuurd v. Wes-
terb. n. Polen op 23-10-'42.
Gaarne ook inl. van perso-
nen in bovengen. transpor-
ten, ook wanneer zij de
vermisten niet kennen. Inl.
Dr. M. P. Prins, Schubert-
straat 16, A'dam-Z. tel. 21231.
624

Inlichtingen gevraagd over
**den Heer
en Mevrouw LEVI**

gewoond hebbende (Huize
Vossius) Vossiusstraat 14,
Pension. Weggevoerd Sep-
tember 1942. J. Goeree,
Hunzestr 96', A'dam. 613

Wie kan mij inlichtingen
verschaffen omtrent

BETSIE LEEDA,

geb. 24 April 1897.
vertrokken Maandag 10 Aug.
1942 naar Westerbork. Kos-
ten worden vergoed. Inl.
Röschard, Binnenvisser-
straat 19 hs., A'dam-C. 610

Dr. A. D. Nathans, Fred.
Hendrikstr. 15, Utrecht, ver-
zoekt inlichtingen betref-
fende

**SELMA EISENDRATH-
JUCHENHEIM,**
IRIS EISENDRATH,
MAJA EISENDRATH,
LYDIA EISENDRATH.

Onkosten worden gaarne
vergoed. 606

**INLICHTINGEN
GEVRAAGD OMTRENT:**

Heinz Löwenherz

geb. 3-5-'02, doorgestuurd v.
Westerb. n. Polen op 9-2-'43.
Gaarne ook inl. van perso-
nen in bovengen. transpor-
ten, ook wanneer zij den
vermiste niet kennen. Inl.
Dr. M. P. Prins, Schubert-
straat 16, A'dam-Z. Tel. 21231.
605

Inlichtingen verzocht om-
trent:

**LOTTE POLACK-
GADIEL**

geboren 26-2-1909 weggev.
begin Febr. 1944 naar The-
resienstadt en Febr. '45 van-
daar vermoed. naar Aus-
witz.
C. Gadiel, Keizersgr. 508 a,
A'dam-C. Telef. 35717. 643

Inlichtingen gevraagd om-
trent:

EVA MÜNZER, geb. 10-7-'36
(schuilnaam Maria Jansen)
en

LIA MÜNZER, geb. 12-11-'38.
(schuilnaam Anny Jansen).
Weggehaald in Den Haag
31-1-'44.

Daarna half Februari 1944
waarschijnlijk getranspor-
teerd naar Westerbork.
Ieder, die enige inlichtingen
over deze kinderen kan ge-
ven, wordt verzocht deze te
sturen aan Th. H. v. Leeu-
wen, Stadhouderskade 60,
Amsterdam-Z.
Onkosten worden gaarne
vergoed. 619

Wie kan inlichtingen verschaffen omtrent de volgende
personen:

GERDA WALD, geb. 13 December 1922 in Krojanké
(Dsl.). Op 17 Maart 1943 van het kamp Westerbork
naar het Oosten gedeporteerd (vermoedelijk
Auswitsch).

MARGARETHE KRZESNI, geb. Wolff, geb. 17-8-'03 in
Kielau (Dsl.).

Op 17 Maart 1943 van het kamp Westerbork naar
het oosten gedeporteerd (vermoed. Auswitsch).

RUTH KRZESNI; geb. 11-8-'28 in Hohenstein (Dsl.). Op
17 Maart '43 van het kamp Westerbork naar het
oosten gedeporteerd (vermoedelijk Auswitsch).

ERWIN WOLFF, ca. 40 jaar oud.
Op 23 ctober 1942 naar het oosten gedeporteerd
(vermoedelijk Auswitsch).

Inlichtingen te zenden aan H. Wald, Emmastraat 72,
Enschede en aan A. Krzesni, Faberstraat 32, Enschede.
Onkosten worden gaarne vergoed. 607

Wie kan inlichtingen verschaffen omtrent de volgende
personen:

SALOMON VAN SON, geb. 21-3-1910 en zijn vrouw;
MIRJAM VAN SON-MICHEELS, geb. 2-11-1909 met hun
kinderen;

ELINE, geb. 4-9-1935 en **MAX,** geb. 16-12-1938 allen ver-
trokken uit Westerbork in October 1942.

Dr. BAREND OPDENBERG, geb. 31-8-1909 en zijn vrouw
LUISE OPDENBERG-van SON, geb. 30-8-1913 en hun
kinderen **ELI,** geb. 3-9-1939 en **GERRY,** geb. 17-6-1941
allen vertrokken uit Westerbork in Mei 1943;

ELLY VAN SON, geb. 4-2-1918 en
JOHANNA JOLLES, geb. 21-6-1876 beiden vertrokken uit
Westerbork op 2 November 1942.

Inlichtingen te zenden aan S. Schrijver-Van Son, Pieter
Bothstraat 12, 's-Gravenhage. 608

Inlichtingen gev. omtrent:

**Mr. Samuel
Bromberg,**

geb. 22 April 1891
uit Westerbork naar Aus-
witz 19 October 1943.
Degene, die teruggekomen
van dit transport, gelieve
zich te wenden tot:
K. Citroen, Singel 324. 603

Wie kan mij inlichtingen
verschaffen over mijn
moeder

**RICKA ZOSENHEIM-
MOSES**

geb. 5 April 1873 te Lang-
weiler (D). Laatste adres in
A'dam-Z., Roompotstraat 17.
Vertrokken van Westerbork
Februari 1943.
R. Wijnhuijsen, Wielingen-
straat 6, Amsterdam-Z. 653

**De Jewish Brigade
in Nederland!**

Nu zijn ze in Nederland, onze wakkere
broeders uit Erets, die in Italië zoo hard
gevochten hebben. Nu zijn ze hier met
verlof en zoeken contact met de Joden
in Nederland. Maar..... kunt U ze goed
verstaan, kunt U zelf Iwrieth met ze
spreken? En als U het kan, gebeurt 't
dan niet vaak, dat U meerdere woorden
niet goed begrijpt?

* * *

Wij hebben weer voorradig het bekende
Nieuw Hebreeuwsch-Duitsch woorden-
boek van M. D. Gross, het beste woor-
denboek dat is verschenen; 568 pagina's
in stevigen band. De prijs is dezelfde
gebleven als vroeger n.l. f 7.50.

JOACHIMSTHAL's BOEKHANDEL N.V.
KEIZERSGRACHT 382, AMSTERDAM-C.

Kindertransport- DENEMARKEN

Er bestaat gelegenheid, kinderen die daarvoor in aanmerking
komen, voor herstel van gezondheid onder te brengen in
Joodsche gezinnen in Denemarken. Leeftijdsgrens 4-14 jaar.
Ouders die meenen dat hun kinderen hiervoor in aanmerking
komen, wordt verzocht zich met de kinderen te vervoegen
aan het repatrieringstehuis (voormalig Port. Isr. Ziekenhuis)
Plantage Franschelaan, waar de keuring plaats vindt op:

DINSDAG 18 SEPTEMBER, om half vier precies.

Buiten Amsterdam aanmelden bij de plaatselijke bureaux der J.C.C. of
direct J.C.C. te Amsterdam, Joh. Vermeerstraat 18, uiterlijk tot 20 Sept.
Doktersattest bijvoegen.

Henny Lendner, Grete Glaser, Elisabeth Levy, Erika Heymann allen te Amsterdam worden verzocht zoo spoedig mogelijk hun tegenwoordig adres te willen opgeven aan het Centraal Registratie Bureau, Joh. Vermeerstr. 18, A'dam. 647

Inlichtingen verzocht omtrent:

Godel Rajzenstadt, geb. 15-3-'98 te Warschau; Erna Rajzenstadt-Kahn, geb. 12-1-'11 te Mainz; verm. 20-7-'43 vanuit Westerbork via Auschwitz naar Riga vervoerd. Inl. aan: A. J. Rajzenstadt, Corn. Anthoniszstr. 7, Amsterdam. 446

Wie kan inlichtingen geven omtrent

IZAACK DE WIED, geboren 18 Aug. 1898 en gewoond hebbende Groningerstraatweg 74, Leeuwarden, 6 April 1943 vanuit Westerbork verzonden, verm. Auschwitz of Riga.

HERMAN KRAMMER, geb. 16 November 1900 te Leeuwarden en zijn vrouw JULIA KRAMMER geb.

VISSER, geb. 21 April 1901 te Deventer en hun 4 kinderen, gewoond hebbende Voorstreek 97 te Leeuwarden, 6 Mei 1943 naar Polen verstuurd. Voor inlicht. aan C. d. Wied-Visser, Groningerstraatweg 74, Leeuwarden. Onkosten worden vergoed. 660

FIRMA DE VRIES & SUSAN

Fabriek van Heren- en Jongens-confectie, vraagt

voor haar nieuwe ateliers in de Lutmastr. 181-183,

MACHINESTIKSTERS,

HANDWERKSTERS,

PERSERS en LEERLINGEN.

Hoog aanvangssalaris, prettige werkkring.

Aanmelden dagelijks van 10-12 en 2-4.

Kleermakerij

Firma DE GROOT-OVERSTE

PLANTAGE PRINSENLAAN 15. — TEL. 50583

houdt zich gaarne aanbevolen voor nieuwe cliëntèle

PRIMA COUPE VOOR HEEREN- EN DAMESKLEEDING NAAR MAAT

Wij nemen ook keer-, vermaak- en bontwerk aan.

Het Nieuw Israelietisch Weekblad
vraagt agenten in den lande

Een goed tehuis

aangeboden v. alleenstaand meisje, ter assistentie van de huisvrouw. Met salaris, gezellig huiselijk verkeer. Brieven onder A 642 bureau van dit blad.

GEVRAAGD
zoo spoedig mogelijk

NETTE, FLINKE HUISHOUDSTER

dienstmeisje aanwezig. Brieven met uitvoerige inlichtingen. Mevr. v. d. Horst-Themans, Kerkstraat 2, Steenwijk.

Jonge typiste

GEVRAAGD
voorloopig voor halve dagen op advocatenkantoor. Br. A 97 bur. v. d. blad.

GEVRAAGD:

Dame - huishoudster

bij heer met dochttertje van 8 jaar. Omgeving Den Haag. Liberaal. Brieven bureau v. d. blad, No. A 90.

Fa. APO zoekt:

a. Knipsters, b. Naalsters, c. Aankomende Naalsters;

voor baby-, kinderkleding en nouveauté's.

Wij bieden hoog loon, goede vooruitzichten, korte arbeidstijd tot 4 uur, Zaterdag gesl. Aanm. Apo, A'dam, Tel. 31477, Prinsengr. 473.

Weduwnaar z. kinderen

zoekt een vrouw, 35-45 jaar, Br. onder letters L. M. met foto, die teruggezonden wordt, aan het bur. v. d. bl.

Gevraagd FLINKE KANTOORBEDIENDE

voor typewerk en administratieve werkzaamheden, eenige kennis van boekhouden strekt tot aanbeveling. „De Flesschenbeurs“, 2e Jan Steenstraat 87, Amsterdam-Zuid. Sollicitaties ook na 8 uur, van Woustraat 4. 623

GEVRAAGD:

Net Dienstmeisje

voor dag en nacht of heele dagen, goede kost, gezellig huiselijk verkeer en veel vrije tijd. Brieven A 641 bur. v.d. blad.

HEER ALLEEN ZOEKT Huishoudster

50 à 55 jaar. Br. onder no. A 95 bureau v. d. blad.

Welke dame, leeftijd circa 40 jaar is genegen bij drie jonge zakenlui in groote provinciestad

DE HUISHOUDING ZELF- STANDIG TE LEIDEN.

Brieven, welke gaarne spoedig ingewacht worden, onder No. A 93, bureau van dit blad.

N.V. v/h ALEX CITROEN, Singel 324.

Grossier in behangers- en meubelmakers fournituren vraagt voor de boekhoud. geroutineerde

Jongste bediende en Kantoorbediende

Per half October gevraagd te Blaricum N.H.

Nette, flinke Hulp in de huishouding

intern, bij kinderloos echtpaar, geen grof werk; hoog loon. Brieven of persoonlijke aanmelding: Maandagen Dinsdagavond bij: Mevrouw POLAK-RENTTEL, Merwedeplein 12 hs., Amsterdam-Z. 615

Alleen staande jongedame, zoekt betrekking als

hulp in de huishouding

in klein gezin met huiselijk verkeer. Voor halve dagen of intern. Ook met naalwerk vertrouwd. Brieven onder letter A 94 v.d. blad.

DAME BIEDT AAN ALS HUISHOUDSTER

bij heer alleen of klein gezin. Br. A 99 bur. v. d. blad.

Ongediplomeerd VERPLEEGSTER

bledt zich aan

waar voor verdere opleid. gelegenheid is. Br. letter B. Boekh. „Argus“, Lekstr. 38.

GEVRAAGD:

PENSION

voor oude Dame in beschaafd en prettig milieu. FERBER p.a. FALKEISEN, Amstellaan 20 III, tel. 96921.

Kinderloos echtpaar zoekt 2 gemeubileerde of ongemeub. KAMERS met gebruik van keuken

liefst Zuid. Br. A 96 bur. v. d. blad.

TE HUUR:

1 Slaapkamer m. pension

voor nette heer met vaste positie of zakenman tussen de 40-50 jaar, omtrek Linnaeusstraat. Brieven onder A 98 bur. v.d. blad.

HILVERSUM.

In kl. lib. gezin zijn voor jong echtpaar beschikbaar GEMEUB. ZIT- EN SLAAPKAMER met pens. Alle comf. Prima stand. Br. A 81 bur. v. d. blad.

PALESTINA.

Zoek contact met jong energ. zakenman die voornemens is binnenk. naar Palestina te vertrekken. Br. A 92 bur. v. d. blad.

Restaureeren

van oude en moderne SCHILDERSTUKKEN voor moeilijke gevallen; alie restauraties, prima ref. Ateliers: Lange Leidschedwarsstraat 49, Telef. 37669. 649

Binnen veertien dagen

ontvangen wij van den binder nog eenige exemplaren van Prof. Dr. J. L. Palache,

De Hebreeuwsche literatuur

van de na-Talmoodische tijd tot op onze dagen. Geb. f 6.75.

Bestellingen worden behandeld in volgorde van binnenkomen.

Menno Hertzberger, Keizersgracht 610, Amsterdam. 655

M. van der Sluis Accountant

N. G. V. A.

ROTTERDAM

Telefoon 28946

Oostzeedijk 8A

BELASTING- ZAKEN

431 **Forma Natura**
thans weer in z'n
NATUURLIJKE VORM

SPECIAALZAKEN

WETERINGSCHANS 209

LINNAEUSSTRAAT 81

HEROPEND

PEDICURE

STEUNZOLEN

OUDE LEIDING
OUDE SERVICE

A. BLOEMENDAL

Oprichter der

Forma Natura

SPECIAALZAKEN

Uw Boekhouding en Belastingzaken

billijk verzorgd door
Midd. stand kantoor voor
Administr. en Bel. Zaken
R. FRANKEN

Lid Bond van Bel. consultants

v Oostedestraat 83, A'dam-Z.

Telefoon 24903 525

Pampiere Wereld

SALOMON S. MEYER

Antiquariaat

judaica - hebraica

verkoop

AMSTERDAM, tijdelijk

HAQUARTSTRAAT 20

BANKETBAKKERIJ W. DE LIEVER

de leverancier

voor Uw feesten

Weesperstraat 80

Rijnstraat 17 528

↓
**Begunstigt
onze
ADVERTEERDERS**

Instituut HORNEMAN

Raad v. Toez. Dr. K. Baschwitz, Dr. H. Lehmann-Droncke, A. Niersstraat 3, A'dam-Z. - Pluivierstr. 7, A'dam

Alkmaar: Laet 184 Haarlem: Hotel Brinkman, Gr. M.

Haarlem: Kamerlingh Onnesstraat 15

's Gravenhage: Obrechtstr. 237 (Adm.) Heemstede: Kerkdijk

's-Gravenhage: Anna Paulownastraat 37 a (p/a Instituut F.M.

Scheveningen: Gev. Deynootstraat 96

Nederlandsch, Fransch, Russisch, Engels

Spaansch, Italiaansch, Zweedsch, Tjechisch

Hongaarsch, Boekhouden, Stenografie

Thans ook lessen in Iwrieth. Privé- en Clublessen

Opleiding M.O., L.O., V.T.H.

Praktijkexamens - Conversatie - Middenstandsdiplo

VERTAALBUREAU

Maatschappij tot terugbrenging van Joodsch Bezit N.V. i.

Keizersgracht 723 - Amsterdam

Telefoon 30691 - Telegram-adres: Revindica

Behartigt in het buitenland ook U

belangen als erigenaam.

625

J. VAN PRAAG Gedipl. Stoffeerder

COMPLETE WONINGINRICHTING

Na drie jaar gedwongen sluiting staan wij thans voor U gereed met: Reparatie aan alle soorten meubelen. Behangen (tevens vloeibaar behang keuze). Zelf leggen, gordijnen. Spoedig weer lever van Salon-, Slaap- en Eetkamers. Divanbedden.

AMSTERDAM Zaak: Commelinstraat

Privé: Plantage Parklaan

Binnenkort wederom verkrijgbaar:

Dr. H. BRUGMANS en Drs. A. FRANK

DE GESCHIEDENIS DER

JODEN IN NEDERLAND

DEEL I

PRIJS geb. fl. 9.-

Bestellingen kunnen thans reeds worden opgegeven aan:

Joachimsthal's Boekhandel

KEIZERSGRACHT 382, AMSTERDAM

S. I. TROOSTWIJK

Beëdigd Makelaar in Machinerieën en Metaalen

JAC. WESSELIUS

SCHEEPSWERKTUIGKUNDIGE

Taxatie- en Expertise-bureau

Publieke verkooping

KEIZERSGRACHT 240 — AMSTERDAM-O.

Telefoon Nr. 32565 Privé 22390